

dependence between the nature of the democratic procedures and the level of complexity of the social system. A definition of «complexity» category as the internal laws of the system properties, defined by not one, but by several important parameters, including the spatial structure and quality of the processes that take place in it, is given. The existing concepts of democracy are being analyzed, and it is concluded that their great diversity is a consequence of the complexity of the social systems themselves. If the «simple» societies are characterized by a form of direct democracy, with population growth and the process of «complexity» of the social structure, social institutions, branching classes and strata of the society there is a need in the form of the representative democracy form. However, an indirect expression of the will leads to many abuses and, as a result, failure of democratic mechanisms. The functionality of the representative democracy in practice proved to be viable for many decades, mainly in the form of bureaucracy, but to take it as the final stage in the evolution of social relations is not necessary. As a result of the scientific and technical progress (i.e. further «complications» of the society) there appears a technical opportunity to return to the direct democracy (e-referendums), in connection with which there is a question about the feasibility of such a reduction. Direct implementation of the citizens' direct influence on political decision-making depends on the level of pragmatism, which does not allow understanding the complexity of the state functioning due to the general collective forms of interaction.

Keywords: complexity, social complexity, democracy, direct democracy, representative democracy, e-referendum.

* * *

УДК 32–027.21:165.12+316.32(100)

Колісниченко Р. М.,
кандидат політичних наук, доцент, директор,
Кіровоградський інститут Приватного акціонерного
товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом
(Україна, Кропивницький), RMK7@ukr.net

СТАН ГЛОБАЛІСТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

Досліджено особливості сучасного розвитку екологічної, соціально-економічної та гуманітарної складових глобалістичної свідомості населення на основі аналізу даних міжнародних соціологічних опитувань, проведених дослідницькими центрами «Pew Research Center», «World public opinion» та «ССГА». Виявлено нижчий ступінь підтримки обмежень парникових викидів у країнах, які є найбільшими джерелами таких викидів у порівнянні з більшістю інших країн зі значно скромнішими обсягами щорічних забруднень парниковими газами.

Обґрунтовано необхідність активного сприяння усвідомленню громадянами розвинених держав переваг становлення справедливої глобальної економічної системи, детального інформування європейців про конкретні способи підвищення ефективності підтримки країн, що розвиваються, вирівнювання глобального економічного розвитку, формування відповідних політичних вимог до зовнішньої політики національних урядів. Доведено недостатність існуючого рівня розвитку глобалістичної свідомості людства для справедливого подолання більшої частини глобальних викликів.

Ключові слова: глобалістична свідомість, світовий розвиток.

Трансформація політичної культури людства відбувається під значним впливом глобалістичної свідомості, на рівні якої утворюється ціннісно-емоційне підґрунтя глобального політико-культурного розвитку. Екологічні, соціально-економічні, гуманітарні та інші зміни в характері глобалістичної свідомості населення світу знаходять відображення на світовій політичній культурі, особливостях суспільної політичної участі і діяльності глобального рівня, що підкреслює високу актуальність детального аналізу сучасного стану глобалістичної свідомості людства, її основних складових частин.

На дослідженні стану суспільної свідомості в світі зосередилися В. Андрюшенко, Ю. Кулагін, Л. Сморг, інші вчені. Тенденції розвитку світової політичної свідомості та політичної культури вивчали О. Бабкіна, В. Горбатенко, Л. Нагорна, Ю. Шемшученко, інші дослідники. Проте, сучасний стан розвитку глобалістичної свідомості в світі залишається недостатньо проаналізованим.

Метою статті є дослідження стану глобалістичної свідомості на сучасному етапі світового розвитку. До

цілей статті слід віднести послідовний аналіз екологічних, соціально-економічних та гуманітарних характеристик сучасного розвитку глобалістичної свідомості людства.

Глобалістична свідомість є специфічною формою суспільної свідомості, що відображає ставлення до глобальних проблем, їх причин, тенденцій, наслідків, можливих шляхів розв'язання [1]. Однією з найважливіших світових проблем, відбиття яких охоплюється екологічною складовою глобалістичної свідомості є глобальне потепління, спричинене кліматичними змінами, розширення масштабів затоплень, повеней, пожеж, ураганів, багатьох інших стихійних лих. Особливості суспільного ставлення до глобальних змін клімату стали предметом соціологічного дослідження, проведеного «Pew Research Center» у 40 країнах світу у період з 25 березня по 27 травня 2015 р. Згідно результатів опитування, більше трьох чвертей (78%) респондентів підтримують підписання їх країною міжнародної угоди про обмеження викидів парникових газів від спалювання нафти, природного газу і вугілля, що засвідчує достатньо високий рівень підтримки світових заходів, потрібних для подолання кліматичних проблем, наявність у переважній більшості опитаних мотиваційних ознак кліматично-прогресивної глобалістичної свідомості [2].

Разом з тим, лише 54% респондентів вважають зміни клімату серйозною глобальною проблемою, що ставить під сумнів глибоке розуміння переважною більшістю опитаних сутності сучасних кліматичних тенденцій [2]. Таким чином, майже чверть (24%) опитаних підтримують скорочення викидів вуглецю, але не надають кліматичним загрозам серйозного значення, що може свідчити про низький рівень усвідомлення справжніх причин необхідності обмежень парникових викидів. Очевидно, в умовах обмеженої інформованості відносно сьогоденних та можливих майбутніх наслідків змін клімату, респонденти, сумніваючись у гостроті потреби скорочення викидів CO₂, керуються почуттям перестороги, віддають перевагу принципу обережності заради захисту, що виявляється у невпевненій, нерішучій підтримці країн необхідних екологічних кроків.

Подібна невпевненість стає причиною слабкості суспільних вимог до керівництва держав стосовно скорочення парникових викидів. Більшість населення схвально ставиться до таких екологічних обмежень, проте, як правило, не висуває рішучих вимог до урядів своїх держав щодо їх практичної реалізації, що позбавляє політичні еліти належної зацікавленості у проведенні ефективної екологічної політики.

Виходячи з того, що імперативною ознакою гуманізаційного типу глобалістичної свідомості є розуміння значення глобальних проблем, яке передбачає визнання їх серйозності, значимості для всього людства, приходимо до висновку про невідповідність поглядів респондентів, які не вважають кліматичні зміни серйозною глобальною проблемою, оціночним рисам кліматично-прогресивної глобалістичної свідомості. Отже, за ставленням до змін клімату, до означеного типу глобалістичної свідомості можуть належати не всі 78% респондентів, які підтримують обмеження парникових викидів, а лише 54% опитаних, котрі мають розуміти навіщо насправді потрібні відповідні обмеження.

Ймовірна приналежність 12% респондентів, які виступили проти обмежень викидів вуглецю до кліматично-

традиційного чи кліматично–деструкційного типів глобалістичної свідомості, а також неспроможність визначитися з відповіддю 10% опитаних, що можуть бути носіями її кліматично–нейтрального типу, підтверджує потребу кардинального перегляду значною частиною людства своїх переконань відносно значення глобального потепління та шляхів подолання проблем, пов'язаних зі зміною клімату [2].

Значний науковий інтерес викликають особливості ставлення до доцільності корегування кліматичних змін з боку населення тих країн, що здійснюють найбільші парникові викиди і екологічна політика яких відповідно найбільш помітно впливає на стан клімату на планеті. За даними міжнародної аналітичної організації «Edgar», що системно досліджує світові проблеми змін клімату, до п'ятірки країн з найбільш масштабними обсягами викидів парникових газів належить Китай, США, Індія, Росія та Японія [3].

Згідно результатів вищеописаного міжнародного соціологічного опитування, організованого «Pew Research Center», респонденти чотирьох з п'яти наведених країн (окрім Японії), на долю яких припадають найбільші частки парникових викидів, висловлюють нижчу за середню у 40 країнах підтримку підписання урядами їх держав кліматоохоронних міжнародних угод та посилення обмежень викидів парникових газів в межах міжнародних зобов'язань (див. табл.) [2].

Таблиця

Рівень суспільної підтримки подолання світових кліматичних проблем за даними соопитування дослідницького центру «Pew Research Center», проведеного у 40 країнах, %

Країна	Підтримка способів подолання		Підтримка обмежень викидів парникових газів в межах міжнародних зобов'язань		Засудження обмежень викидів парникових газів в межах міжнародних зобов'язань		Розвинені країни мають робити більше для вирішення проблем глобального потепління, ніж країни, що розвиваються		Країни, що розвиваються мають робити більше для вирішення проблем глобального потепління, ніж розвинені країни			
	R	N	R	N	R	N	R	N	R	N		
Середній показник сорока країн	78	12	54	38	83	73	12	12	50	58	43	33
Китай	71	16	56	33								
США	69	24	40	50								
Індія	70	13	44	30								
Росія	65	17	58	29								
Японія	83	10	34	58								
Середній показник п'яти країн	72	16	45	42	76	68	17	15	37	53	54	31

В середньому майже три чверті (72%) опитаних у п'яти зазначених країнах підтримують обмеження парникових викидів, що є суспільно–політичною основою для практичного запровадження запропонованих природоохоронних обмежень. Втім, вказаний показник є на 6% нижчим за усереднені соціологічні дані по 40 досліджуваних державах, що засвідчує нижчий ступінь підтримки обмежень парникових викидів у країнах, які є найбільшими джерелами таких викидів у порівнянні з більшістю інших країн зі значно скромнішими обсягами щорічних забруднень парниковими газами. Окрім того, у чотирьох країнах, де спостерігаються найбільші в світі парникові забруднення атмосфери, зафіксовано істотно вищий за загальний середній рівень засудження обмежень парникових викидів. В цілому, середній ступінь протидії збереженню існуючого стану клімату у п'яти наведених державах є на 4% вищим за середній загальносвітовий показник.

Причиною виявлених диспропорцій, вірогідно, є суспільна пріоритетність національних економічних інтересів над інтересами глобального довкілля, жадібність до покращення індивідуальної чи національної комфортності життя за рахунок деградації світової екологічної системи, що в кінцевому підсумку призводить до значного погіршення якості життя як у національному, так і в глобальному вимірах. Так, найслабша підтримка обмежень викидів парникових газів спостерігається у багатій на викопні енергоносії Росії, енергоємна економіка якої орієнтована на видобуток, споживання й продаж іншим країнам значних обсягів природного газу, нафти і вугілля. Найсильніша протидія запровадженню обмежень викидів вуглецю зафіксовано у США, які досі не спромоглися виконати вимоги Кіотського протоколу і не рідко виявляються жертвою все більш потужних ураганів, смерчів та інших руйнівних наслідків кліматичних змін.

Відносна слабкість природоохоронних вимог громадянськості тих держав, що належать до найбільших у світі вуглецевих забруднювачів створює складні політичні перепони на шляху справедливого обмеження ними масштабів спалювання нафти, вугілля і природного газу, стає однією з основних причин продовження щорічного збільшення обсягів світових парникових викидів, істотного прискорення глобальних кліматичних змін. Таким чином, відносно низький рівень компетентності населення стосовно необхідних напрямків екологічної політики спричиняє тенденційне загострення світових екологічних загроз у вигляді швидких і вкрай небезпечних змін клімату.

Важливий інтерес викликає вплив економічних чинників на формування екологічної складової глобалістичної свідомості. У розвинених державах, позначених в таблиці як «R» (країни Північної Америки, Західної Європи, Австралія, Ізраїль і Японія), підтримка обмежень парникових викидів є суттєво вищою, ніж у країнах, які розвиваються («N»), що виявляється як у загальносвітових показниках, так і в масштабі п'яти виділених держав. Засудження природоохоронних заходів є однаковим в обох групах країн, за виключенням п'яти держав – найбільших світових забруднювачів, серед яких розвинені країни відзначаються вищим ступенем протидії захисту клімату за рахунок нетипових цій групі показників США.

В цілому, результати опитування підтверджують, що належний економічний розвиток, рівень матеріального

забезпечення, освіченості населення виступають вагомими факторами формування екологічних поглядів, забезпечують високу суспільну пріоритетність значимості глобальних кліматичних змін. Натомість у більшості бідних держав, особливо стурбованих проблемами соціального захисту, за виключенням найуразливіших до змін клімату країн Африки і Латинської Америки, обмеження викидів парникових газів характеризується значно меншою актуальністю для суспільства. З цього випливає висновок про необхідність посилення світового стимулювання соціально-економічного розвитку країн, що розвиваються в інтересах формування кліматично-прогресивної глобалістичної свідомості людства та дієвого подолання глобальних кліматичних викликів.

Як передбачає гуманізаційна глобалістична свідомість, розв'язання проблеми кліматичних змін потребує активної участі усіх без виключення країн світу незалежно від рівня їх економічного та соціального розвитку. Між тим, враховуючи, що розвинені країни сукупно здійснюють найбільші в світі обсяги парникових викидів та мають значні фінансово-економічні можливості для провадження ефективної екологічної політики, справедливо вважати, що саме вони мають стати локомотивом подолання світових екологічних загроз.

За даними опитування, на думку більшості (54%) респондентів розвинені країни мають робити більше для вирішення проблем глобального потепління, ніж країни, які розвиваються, що дає підстави стверджувати про можливу приналежність таких опитаних до представників кліматично-прогресивної глобалістичної свідомості. Втім, 38% опитаних висловлюють протилежні переконання, вказують, що країни, які розвиваються мають відіграти основну роль у процесі знешкодження кліматичних загроз, аргументуючи прогнозованим майбутнім збільшенням промислових викидів у цих країнах, що виглядає не зовсім переконливо та певною мірою деструктивно.

Показово, що у п'яти країнах, які займають лідируючі позиції за обсягами забруднень парниковими газами, менше половини (45%) респондентів надають об'єктивні оцінки необхідній екологічній ролі розвинених держав. Натомість, частка прихильників ідеї за якою країни, що розвиваються мають робити більше для вирішення проблем глобального потепління, ніж розвинені країни є на 4% вищою за загальносвітовий середній показник. Наведені данні по найбільших у світі забруднювачах парниковими газами наводять на думку про дещо ірраціональніший характер екологічної складової глобалістичної свідомості населення цих країн, порівняно з більшістю інших держав.

Спостерігається суттєва різниця у поглядах відносно того кому має належати провідна роль у збереженні клімату між громадянами розвинених країн та країн, що розвиваються. У необхідності більшого внеску у подолання кліматичних негараздів з боку розвинених держав переконані в середньому не більше половини їх респондентів, що на 8% менше усереднених масштабів суспільної поширеності аналогічних поглядів у країнах, що розвиваються. Протилежну позицію займають на 10% респондентів більше у розвинених державах, ніж у порівняно бідних країнах.

Особливо відчутні розбіжності між поглядами респондентів зазначених груп країн спостерігаються у п'яти державах з найбільшими парниковими

викидами, серед яких міжгрупова різниця суспільних оцінок актуальності визначальної кліматоохоронної ролі розвинених чи таких, що розвиваються країн становить відповідно 16% та 23%. Респонденти усіх розвинених держав вказаної категорії вважають, що більше для збереження клімату мають робити країни, що розвиваються, тоді як громадяни перелічених країн, що розвиваються навпаки переконані у необхідності провідної екологічної ролі розвинених держав.

Зазначені соціологічні данні засвідчують бажання значної частини мешканців переважно розвинених країн, не маючи на те об'єктивних підстав, зняти з себе відповідальність за глобальні кліматичні зміни, перекласти її на інші країни, як правило, зі значно слабшими матеріальними можливостями. Прагнення піти від відповідальності за долю планетарної екології, безпідставно перекласти вину за погіршення стану світового довкілля на інші народи позбавляє можливостей об'єктивної оцінки причинно-наслідкових зв'язків глобальних екологічних процесів, усвідомлення дієвих шляхів подолання глобального потепління.

Все це засвідчує потребу об'єктивного розуміння людьми тісного зв'язку між власною політичною поведінкою та світовими змінами клімату, спричиненими парниковими забрудненнями екологічної системи, формування відповідального ставлення населення як розвинених держав, так і країн, які розвиваються до глобальних кліматичних проблем, готовності до спільної раціональної участі у їх справедливому розв'язанні і убезпеченні людства від негативних наслідків деградації навколишнього природного середовища.

Не менш важливим за трансформацію екологічних якостей глобалістичної свідомості є розвиток її соціально-економічної та гуманітарної складових. Сутність однієї з основних умов розв'язання глобальних економічних диспропорцій, подолання бідності, забезпечення якісної охорони здоров'я, стабілізації чисельності світового населення полягає у дієвому сприянні розвинених держав економічному й соціальному розвитку країн, що розвиваються.

З метою виявлення рівня суспільної підтримки надання допомоги бідним країнам, міжнародною дослідницькою організацією «World public opinion» у 2010 р. було проведене соціологічне опитування населення 27 країн Євросоюзу. Не зважаючи на відносну часову застарілість, данні опитування відрізняються високою актуальністю, оскільки відображають ступінь готовності європейців до матеріальної підтримки країн, які потребують допомоги, під час розпаду світової фінансово-економічної кризи, що вкрай негативно відобразилася на показниках соціально-економічного розвитку самої Європи.

В межах соціологічного дослідження респондентам пропонувалося відповісти на наступне запитання: «Європейський союз пообіцяв збільшити рівень допомоги країнам, що розвиваються. З урахуванням поточної економічної ситуації, які з наступних тверджень найкраще описують Вашу думку?». Відповідаючи на поставлене запитання, 64% опитаних висловилися за виконання обіцянки та збільшення обсягів міжнародної допомоги, 15% виступили проти такого збільшення, 14% виявилися прихильниками зменшення обсягів допомоги бідним країнам і 7% опитаних вагалися з відповіддю [4; 5].

Позитивне ставлення майже двох третин респондентів до збільшення обсягів допомоги країнам, що розвиваються може пояснюватися не лише бажанням матеріально підтримати нужденні народи, а й прагненням виконати публічно проголошену обіцянку, що сприймається як ознака елементарної вихованості особистості, прояв слабкості якої в умовах глобальної економічної кризи може завдати шкоди високому міжнародному авторитету Євросоюзу. Тож, логічно припустити, що якби поставлене запитання не містило в собі згадки про виконання обіцянки, результат розподілу відповідей міг би виявитися значно іншим, очевидно, не на користь підтримки країн, що розвиваються.

Відносно високий рівень готовності європейців до збільшення допомоги бідним країнам, не зважаючи на тогочасне послаблення економічного зростання Євросоюзу, є важливою передумовою збільшення обсягів міжнародної матеріальної підтримки третіх країн, ознакою соціально-прогресивного, соціально-виховного типів глобалістичної свідомості як вагомих чинників розв'язання глобальних економічних і гуманітарних проблем. За цих умов основними політичними причинами того, що вказана допомога практично не збільшується до рівня, достатнього для подолання зростаючих диспропорцій глобального економічного розвитку, можуть бути слабкість мотиваційно-вольових компонентів глобалістичної свідомості громадян розвинених держав щодо формування відповідних політичних вимог суспільства, нерозуміння якою саме має бути якість ефективної міжнародної допомоги.

Вірогідно, значна частина населення Європи не володіє глибокими знаннями відносно світового значення реструктуризації й скасування зовнішніх боргів країн, що розвиваються, послаблення їх залежності від ТНК, лібералізації митної політики розвинених держав, надання бідним країнам сучасних технологій, різнопланового стимулювання виробництва ними готової високотехнологічної продукції. Відповідно, як доводить практика, надання звичайної гуманітарної допомоги навіть у значних обсягах, як правило, не забезпечує стрімкого підвищення конкурентоспроможності економічно залежних країн на глобальному ринку.

Респонденти, які не визнають доцільності збільшення допомоги третім країнам (15%), розділяють погляди представників економічно-традиційної, консервативної глобалістичної свідомості, 14% опитаних, переконаних у необхідності зменшення підтримки країнам, що розвиваються можна віднести до носіїв її державно-економічного, демографічно-спонукального типів. Ті ж 7% респондентів, які не мають визначеної позиції з поставленого питання можуть бути представниками нейтрального типу глобалістичної свідомості.

Наведений розподіл суспільної поширеності типів глобалістичної свідомості серед респондентів дає підстави визнати необхідність активного сприяння розумінню громадянами розвинених держав переваг становлення справедливої глобальної економічної системи, детального інформування європейців про конкретні способи підвищення ефективності підтримки країн, що розвиваються, вирівнювання глобального економічного розвитку, формування відповідних політичних вимог до зовнішньої політики національних урядів.

Актуальність зазначених висновків підтверджується результатами серії соціологічних опитувань, проведених Чиказькою радою з глобальних питань («CCGA») у Сполучених Штатах Америки. Якщо у 2008 р. із тим, що уряд повинен урізати витрати на економічну допомогу іншим країнам погоджувалися 55% респондентів США, то у 2010 р. частка таких респондентів збільшилася до 60% [4; 6; 7]. Ці данні засвідчують тенденційне посилення переважання серед більшості американців державно-економічної, демографічно-спонукальної глобалістичної свідомості, що негативно впливає на здійснення державної політики підтримки країн, які потребують допомоги, стає підставою для прогнозування подальшого загострення світових економічних проблем.

Згідно результатів наведеного соціологічного дослідження, ступінь згоди громадян США з доцільністю надання допомоги нужденним країнам для розвитку економіки з 2004 р. по 2010 р. зменшився з 70% до 62% [4; 6; 7]. Це означає, що в американському суспільстві під впливом світових економічних кризових явищ відбулося суттєве послаблення розуміння глобальної взаємовигідності стимулювання економічного розвитку слабких країн, поступове зростання метрополістичного, демографічно-спонукального, нейтрального типів глобалістичної свідомості, що значно ускладнює розв'язання глобальних конфліктів економічних інтересів, уповільнює процеси гармонізації системи соціально-економічних та гуманітарних відносин у світі.

Висновки. З вищевикладеного аналізу особливостей суспільних поглядів на загальнопланетарні проблеми випливає логічний висновок про те, що глобалістична свідомість більшості населення світу, на жаль, не є гуманізаційною, має фрагментарний, перехідний характер з ознаками одночасно усіх існуючих типів глобалістичної свідомості. Очевидною є недостатність сьогоднішнього рівня розвитку глобалістичної свідомості людства для справедливого подолання більшої частини глобальних викликів, здійснення глобальної політики на основі загальнолюдських цінностей гуманності і справедливості.

Глобальне значення розвитку глобалістичної свідомості, як важливого чинника трансформації політичної культури населення, розв'язання надскладних планетарних загроз, обумовлює високу актуальність організації і проведення подальших глобальних соціологічних досліджень сучасних особливостей ставлення народів світу до світових проблем в розрізі типології глобалістичної свідомості, детального вивчення масштабів суспільної поширеності кожного з її існуючих типів. Цю важливу для всього людства місію під силу виконати таким авторитетним дослідницьким центрам, як «CCGA», «Gallup international», «GlobeScan», «GMF», «Pew Research Center», «Transatlantic trends», «WIN», «YouGov» та багатьом іншим відомим соціологічним організаціям.

Список використаних джерел

1. Колісниченко Р. М. Глобалістична свідомість: поняття, структура, типологія / Р. М. Колісниченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – 2012. – Вип.9. – С.117–124. // Kolisnichenko R. M. Globalistychna svidomist': ponyattya, struktura, typolohiya / R. M. Kolisnichenko // Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. – Seriya 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannya sotsial'no-politychnykh dystsyplyn. – 2012. – Vyp.9. – S.117–124.

2. Public support for action on climate change. Pew Research Center [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.pewglobal.org/2015/11/05/2-public-support-for-action-on-climate-change/>

3. CO2 time series 1990–2014 per region/country. Edgar [Electronic resource]. – Access mode: <http://edgar.jrc.ec.europa.eu/overview.php?v=CO2ts1990-2014&sort=des9>

4. Support for economic aid only modestly dampened by economic downturn. World public opinion [Electronic resource]. – Access mode: <http://worldpublicopinion.org/pipa/articles/btdevelopmentaidra/708.php?lb=bt&pnt=708&nid=&id=>

5. Public opinion on global issues. Chapter 7: World opinion on economic development and humanitarian aid [Electronic resource]. – Access mode: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/2011_POPCH7Development%20\(5\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/2011_POPCH7Development%20(5).pdf)

6. American public vastly overestimates amount of U.S. foreign aid. World public opinion [Electronic resource]. – Access mode: <http://worldpublicopinion.org/pipa/articles/brunitedstatescanadara/670.php?lb=bt&pnt=670&nid=&id=>

7. Public opinion on global issues. Chapter 15: U.S. opinion on development and humanitarian aid [Electronic resource]. – Access mode: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/2011_USPOPCH15Development%20\(3\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/2011_USPOPCH15Development%20(3).pdf)

Kolisnichenko R. M., candidate of political sciences, associate professor, director, Kirovograd Institute of Private joint stock company «Higher education institution «Interregional Academy of personnel management» (Ukraine, Kropivnitskiy), RMK7@ukr.net

Status of a globalistion consciousness at the present stage of world development

The features of the modern development of the environmental, socio-economic and humanitarian components of a globalistion consciousness of the population, based on data analysis of international public opinion polls conducted by research centers «Pew Research Center», «World public opinion» and «CCGA».

Detected at least a high degree of support for greenhouse gas emissions restrictions in countries which are major sources of such emissions, compared to most other countries with a much more modest volumes of annual greenhouse gas pollution.

The necessity of actively promoting awareness of the citizens of developed countries the benefits of becoming an equitable global economic system, the detailed information about the European specific ways to improve the effectiveness of support to developing countries, the alignment of global economic development, the formation of relevant policy requirements to the foreign policy of the national governments. Proved failure of the existing level of development of a globalistion consciousness of humanity for the most part just to overcome global challenges.

Keywords: globalistion consciousness, global development.

* * *

УДК 32(328.1–329.05)

Комарчук О. О.,
аспірант кафедри політології, Миколаївський
національний університет ім. В. О. Сухолинського
(Україна, Миколаїв), Komarchuk2012@yandex.com

ДЕСТРУКТИВНІ ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТРУКТУРІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Наприкінці XX ст. гібридні методи звичайних війн отримали зовсім нове забарвлення у вигляді модернізованих збройних конфліктів сучасності. Неможливість притягнення до відповідальності агресорів та максимальний успіх у досягненні поставлених результатів політичного характеру зробили гібридні війни одним з основних інструментів вирішення конфліктних ситуацій на геополітичному просторі. Найвпливовіші країни світу все частіше своєю дією застосовують цей інструмент, що спонукає світову спільноту до рішучих активних дій, щодо врегулювання цього питання. Та нажаль поглиблене вивчення такого явища як гібридна агресія розпочалося не так давно і тому конкретного закріплення в правових нормах чи визначення на науковому рівні не існує. Цей факт надає можливість агресору діяти практично безкарно. А за допомогою політичних та соціальних технологій деструктивного характеру розробляються та реалізуються в житті основні етапи гібридної війни. Але враховуючи реалії сьогодення існує необхідність у детальному вивченні всіх можливих технологій які застосовуються в рамках гібридних війн основною метою яких є знищення держави противника без застосування військового фронту.

Ключові слова: гібридна війна, країна-мішень, деструктивні технології, піривна діяльність, геополітика, дестабілізація.

Геополітичне протистояння між наддержавами виражається у гібридних агресіях які відбуваються виключно на території третіх держав з метою розширення політичного, територіального та економічного впливу на світовій арені. Задля проведення такого роду агресії безпосередньо до участі в ній залучено як правило декілька сторін геополітичних гравців, а роль третьої держави нагадує канат який «перетягується» між цими сторонами [1, с. 57]. Цей процес виражається у захопленні однією стороною законної влади у країні-мішені та реалізації в подальшому своїх інтересів через «маріонетковий уряд», а задача іншої сторони полягає у все можливого недопущенні діяльності такого уряду шляхом повної дестабілізації всіх державних та політичних інститутів в цій країні. Метою чого являється приведення до влади підконтрольної агресору опозиції, яка також буде здійснювати владні повноваження в якості маріонеткового уряду тільки вже з іншої протигорчої сторони [2]. Проміжок часу скільки може тривати таке протистояння залишається невизначеним. Тобто активна фаза гібридної війни може тривати як один рік так і більше десяти, в залежності від подій на більш масштабному «геополітичному» рівні. Прикладом цьому може служити війна в Афганістані 1979–1989 рр. коли вирішальним моментом стала зміна політичного вектору СРСР зумовлена розвитком економічної, культурної та соціальної кризи в державі.

Дослідженням технологій в рамках «гібридних війн» присвячена значна кількість наукових робіт як зарубіжних: Г. Шиллер, Г. Лебон, С. Кара-Мурза, А. Цуладзе, О. Шосторма, так і вітчизняних науковців: Є. Магда, В. Ф. Іванов, М. Ф. Головатий, О. М. Шерман, І. П. Рущенко.

Враховуючи, що кінцева мета кожної із сторін конфлікту є дестабілізація в усіх сферах держави-мішені то використання соціальних та політичних технологій деструктивного характеру є необхідною умовою ведення гібридної війни з подальшим досягненням результату.

Слід зазначити, що термін «технології» (від грец. «technē» – мистецтво, майстерність, уміння; «logos» – поняття, значення) до політики надійшов від виробництва. Цим терміном позначається спрямований вплив людини на матеріальні об'єкти з метою зміни їх властивостей, додання якостей, необхідних людям. Технологічне знання орієнтувало людину не на пояснення подій і явищ, а на об'єднання способів, методів досягнення поставлених цілей.

Політичні та соціальні технології являються досить новим явищем в політичній науці та мають багато спільного. З появою на історичній арені «політичної людини» наряду з розвитком процесів демократії, приймання активної участі суспільства в політичних подіях, актуальність таких технологій істотно зростає.

Наприклад, щодо політичних технологій український учений М. Ф. Головатий стверджує, що це є сукупність прийомів, методів, способів, процедур, які використовуються політичними суб'єктами для досягнення політичних цілей, для вирішення політичних управлінських завдань. У політичній практиці вони постають як сукупність методів застосування об'єктивних законів політики, матеріалізація абстракцій політичної науки в конкретні рішення, документи, нормативи, розпорядження. Особливості політичних технологій